CEMEENTE Arnhem

Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis

Voorwoord

Voor u ligt onze herstelagenda. Een agenda die een antwoord geeft op de crisis die heerst en onze stad wapent tegen de effecten daarvan. En een agenda die daarbij ziet dat in de grote opgaven voor de stad ook de kansen liggen om onze kracht als stad te versterken.

We zien het in de stad: corona raakt iedereen. Soms in de persoonlijke gezondheid, of die van familieleden. In het werk, op de frontlinie tegen het virus of in het draaiende houden van de belangrijkste processen, het onderwijs, de zorg en onze economie. De coronacrisis zet voor veel Arnhemmers het leven op de kop.

Ons land heeft in de afgelopen maanden een gezondheidscrisis meegemaakt die zijn weerga niet kent. Het coronavirus heeft in Nederland en in Arnhem sinds eind februari geleid tot tienduizenden besmettingen en ziekenhuisopnames, en duizenden doden. Een collectieve schok, die ook onze stad niet heeft overgeslagen.

De ontwikkelingen en maatregelen om het virus te bestrijden volgden elkaar aan het begin van de crisis in hoog tempo op. Er zijn maatregelen genomen die we een week daarvoor niet voor mogelijk zouden hebben gehouden. Een crisis die de veerkracht, creativiteit en volharding van onze stad stevig op de proef stelde.

En nog steeds doet. Want hoewel we voorzichtig licht aan de horizon van de gezondheidscrisis zien, is nog veel onzeker. Wat we wel weten: de impact is enorm. We zien grote effecten van de coronacrisis op sociaaleconomisch en sociaalmaatschappelijk vlak. We zien dat voor kwetsbare groepen de coronacrisis veel extra druk veroorzaakt. En we zien dat nieuwe groepen hard geraakt worden: mensen die ineens hun baan kwijt raakten, een inkomensval maken, hun onderneming kwijt raken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement.

We willen de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van onze stad beschermen. Onze prachtige stad moet die stad blijven waar je wil wonen, werken en verblijven, coronacrisis of niet. En waar herstel vanwege de coronacrisis nodig is, willen we dat plegen. Dat wat onze stad uniek maakt, willen we versterken.

Daarom kiezen we er juist nu voor om te investeren. In onze mensen en in onze bedrijven. Met een herstel- en versterkingsplan dat investeringen laat zien, oplopend tot ruim €19 miljoen in onze exploitatie. We maken daarin een bewuste inhoudelijke keuze. We kiezen ervoor om daar te investeren waar de impact het grootst is, maar ook daar waar we bestaande transities en de unieke kansen van Arnhem verder kunnen versterken.

Juist nu Arnhem versterken door te investeren in de kracht van onze stad.

Inhoudsopgave

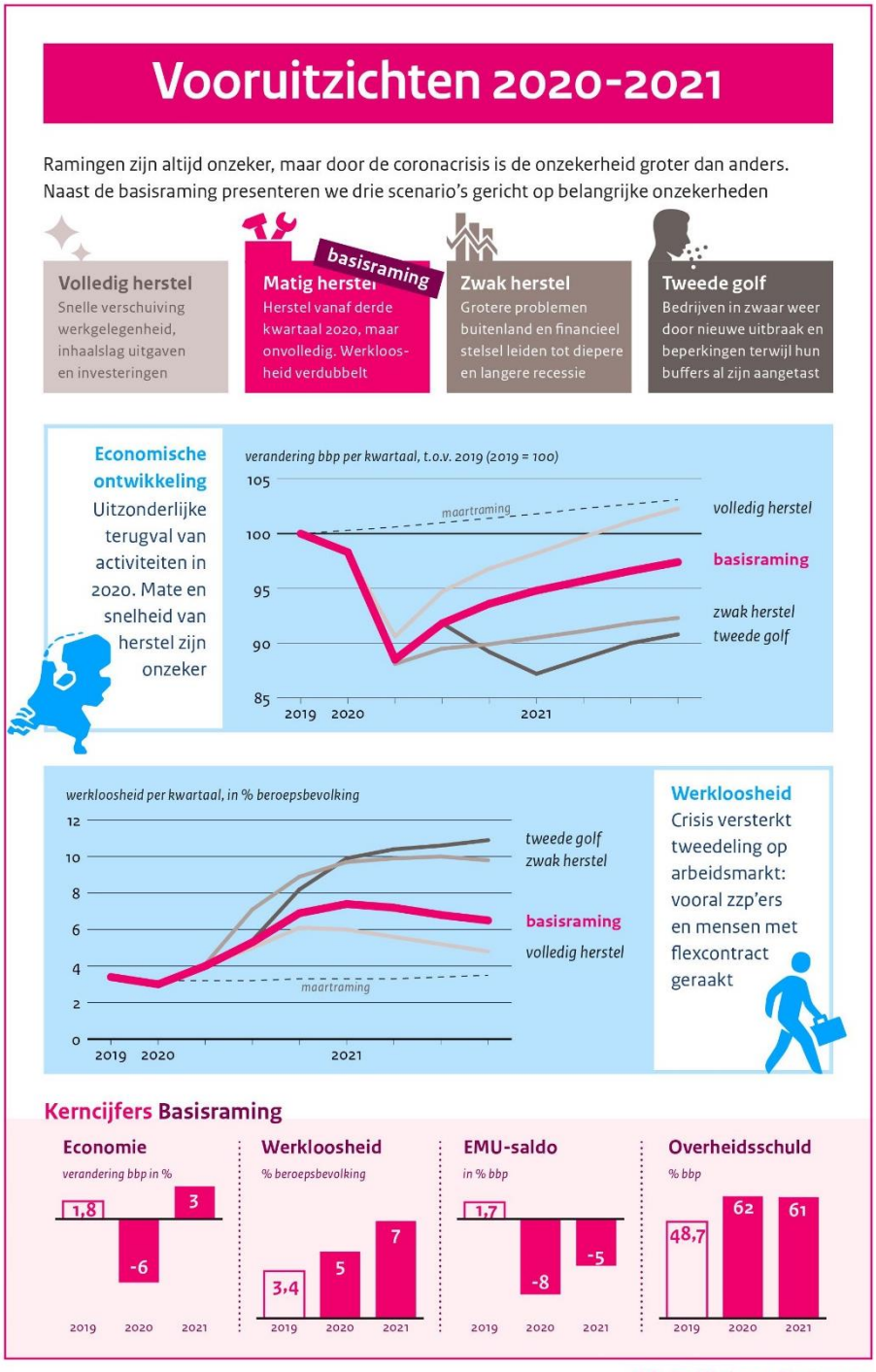
Voorwoord 2
Inhoudsopgave 3
1. De coronacrisis in Arnhem 4
1.1 Impact van corona op onze stad 4
1.1.1 Scenario's 4
1.1.3 Te verwachten effecten 5
1.1.4 Wat we nu al zien 5
1.1.4 Financiële impact coronacrisis in Arnhem 6
1.2 Arnhemse aanpak coronacrisis 8
1.2.1 Doen wat direct nodig is voor onze Arnhemmers 8
1.2.2 Waar mogelijk en nodig een Arnhemse invulling hanteren die verschil maakt 8
1.2.3 In verbinding met de stad 9
1.2.4 Aanpak voor middellange en lange termijn is nu nodig 9
2. Ons herstel- en versterkingspakket 10
2.1 Anticyclisch investeren 11
Investeren in de kracht en de toekomst van onze stad 11
2.2 Investeren in een sociaal sterke stad 13
Investeren in werk 14
Schulden voorkomen 14
Van opvang naar wonen 15
Prenatale zorg 16
2.3 Investeren in een leefbare en groene stad 17
Investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte 18
Handhaving, veiligheid en ondermijning 18
2.4 Versterken en vernieuwen 19
Energy Innovatieprogramma en Innovatielab 19
Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar) 20
Versterken verhaal Slag om Arnhem 20

1. De coronacrisis in Arnhem

1.1 Impact van corona op onze stad

1.1.1 Scenario's

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de financiële impact van de coronacrisis publiceren het Centraal Plan Bureau (CPB), De Nederlandse Bank en de Europese Commissie regelmatig rapportages waarin aan de hand van scenario's de gevolgen zo goed mogelijk worden geduid. De meest recente ramingen zijn opgenomen in de juniraming van

© Centraal Planbureau, Den Haag 2020

het CPB van 17 juni 2020. De inhoud van deze rapportages helpen om een inschatting te kunnen maken van de gevolgen voor onze begroting. Wel met de kanttekening dat de impact van de scenario's voor de gemeenten minder ingrijpend is omdat het Rijk gemeenten compenseert.
Het bepalen van de Arnhemse impact van de coronacrisis voor zowel de harde financiële impact als voor de aanvulling van het risicoprofiel heeft plaatsgevonden vóór de meest recente raming van het CPB in juni verscheen. Voor het bepaling van de impact is aangesloten bij een eerder gepresenteerd scenario van het CPB waarbij er sprake is van contactbeperkende maatregelen van 6 maanden, de industrie zwaarder getroffen wordt, de wereldhandel weg zakt, de werkloosheid oploopt tot meer dan 5% en er pas in 2021 weer sprake zal zijn van economische groei. Naar verwachting presenteert de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten in de zomermaanden scenario's die specifieker toegespitst zijn op de gevolgen voor de gemeenten. Ter voorbereiding van de begroting 2021 worden de inschatting van de financiële impact en de gevolgen voor het risicoprofiel geactualiseerd.

1.1.3 Te verwachten effecten

De gevolgen van de coronacrisis op lange termijn zijn zeer onzeker. Op basis van het basisscenario, dat de gemeente Arnhem volgt, en rapporten van onder andere de Sociaal-Economische Raad en het Sociaal en Cultureel Planbureau, valt te denken aan de volgende effecten:

Grote effecten op economie, werk en welzijn
• Toename schulden • Toename werkloosheid, met name onder zzp'ers en flexwerkers • Nieuwe kwetsbare groepen, bijvoorbeeld onder zelfstandige ondernemers • Toename faillissementen • Krimp innovatieve sectoren • Uitstel of afstel investeringen

Als we het meest extreme scenario van het CPB aanhouden, valt ook te verwachten dat bovenstaande effecten als het ware 'escaleren'.

1.1.4 Wat we nu al zien

De coronacrisis heeft dus impact op allerlei aspecten van onze samenleving. Op www.arnhem.nl/coronavirus heeft de gemeente Arnhem via een *coronadashboard* de gevolgen voor Arnhem inzichtelijk gemaakt aan de hand van verschillende relevante cijfers op de terreinen economie, werk en welzijn. Hieronder zijn drie belangrijke impactvelden beschreven.

Impact op de zorg

Een gezondheidscrisis zoals de coronacrisis heeft natuurlijk grote impact op de zorg. Niet alleen op de vanzelfsprekend benodigde ziekenhuis- en verpleegzorg, maar ook op reguliere zorg waar de gemeente via de wet maatschappelijke ondersteuning een verantwoordelijkheid heeft. Tijdens de coronaperiode hebben veel zorgaanbieders op creatieve en alternatieve manieren de uitvoering van zorg voortgezet. Voor de zorg die niet geleverd kon worden vanwege de coronamaatregelen hebben de aanbieders compensatie ontvangen. Inmiddels zien we dat bijna alle zorg weer is opgepakt of op zeer korte termijn weer wordt opgepakt.

Veel inwoners van onze stad zijn goed door de afgelopen maanden heen gekomen. Er zijn echter inwoners die extra ondersteuning nodig hebben. Hoe groot die groep is weten we nu nog niet. Door het als risico te benoemen, kunnen we de mogelijke extra zorgvraag opvangen.

Impact op de economie

De coronacrisis de Nederlandse en dus ook Arnhemse economie flink geraakt. Het consumentenvertrouwen maakte in april 2020 de grootste daling ooit door. Ook de koopbereidheid van consumenten daalt enorm. Een Gelderse doorvertaling van de CPB-scenario's verwacht een daling van de bruto binnenlands product in onze provincie tussen de 1 en 8% in 2020.

Het ondernemersvertrouwen daalt. Bijna de helft van de ondernemers verwacht dat het voortbestaan van hun bedrijf in gevaar komt als de coronacrisis langer dan een half jaar aanhoudt. 37% van de zzp'ers zegt dat de voortgang van zijn/haar bedrijf wordt bedreigd. Met name ondernemers in de sector logies-, maaltijd en drankverstrekking zijn pessimistisch. In de sectoren groothandel, detailhandel en zakelijke dienstverlening worden ook veel Arnhemse banen bedreigd. Het Centraal Bureau voor de Statistiek meldt op 9 juni dat ondernemers zich inmiddels minder zorgen maken.

Impact op werk

Door de crisis zal het werkloosheidspercentage stijgen: in het gunstigste scenario naar circa de 4%, in het slechtste scenario loopt het op richting 9%. Nu al is een toename van het aantal ww-uitkeringen in Arnhem waar te nemen. Het aantal openstaande vacatures is flink gedaald, vooral in de horeca. Er zijn ook sectoren waar juist het aantal vacatures licht stijgt, bijvoorbeeld in de ICT, onderwijs en bouw.

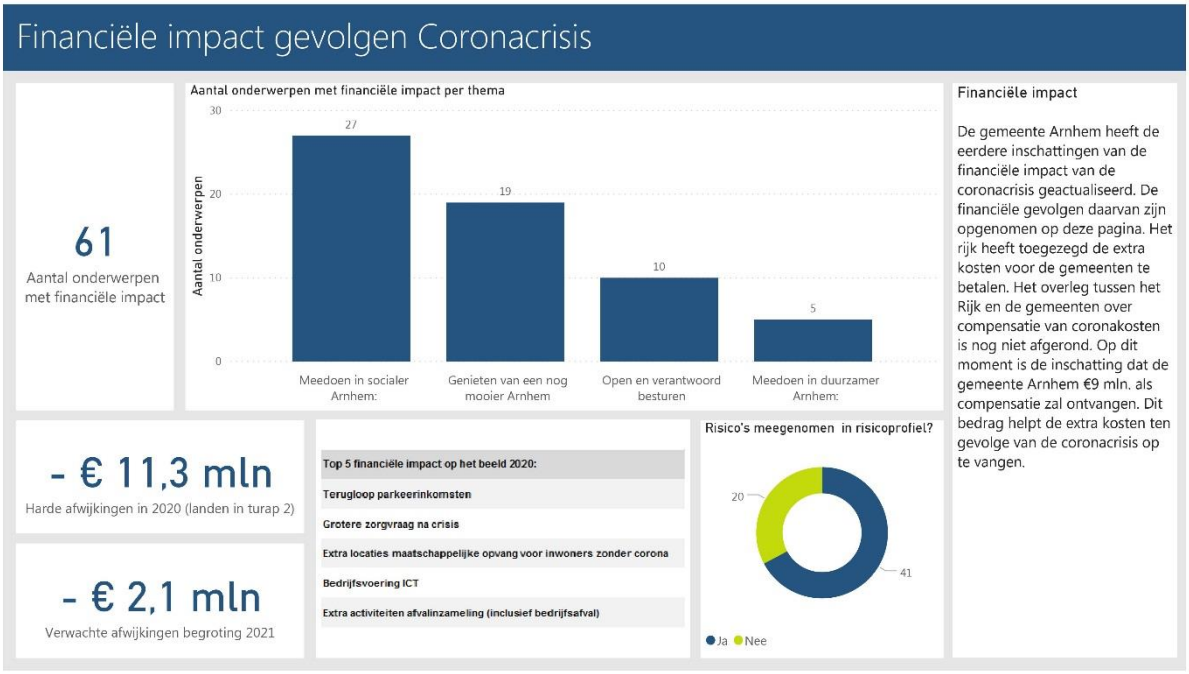
De instroom van participatiewet-uitkeringen voor de maand maart 2020 is gestegen ten opzichte van dezelfde maand in 2019, terwijl de uitstroom van deze uitkering lager is. Van de mensen die instromen, zien we dat een deel een relatief gunstige uitgangspositie heeft, onder de 45 jaar is en direct van de werkvloer komt. Tegelijk zien we dat 60% van de Arnhemmers die zich melden geen startkwalificatie heeft. Op basis van het gevolgde scenario verwachten we een toenemende instroom in de bijstand: in 2020 een stijging van +-250 inwoners en in 2021 nog eens een stijging van 300 inwoners.

1.1.4 Financiële impact coronacrisis in Arnhem

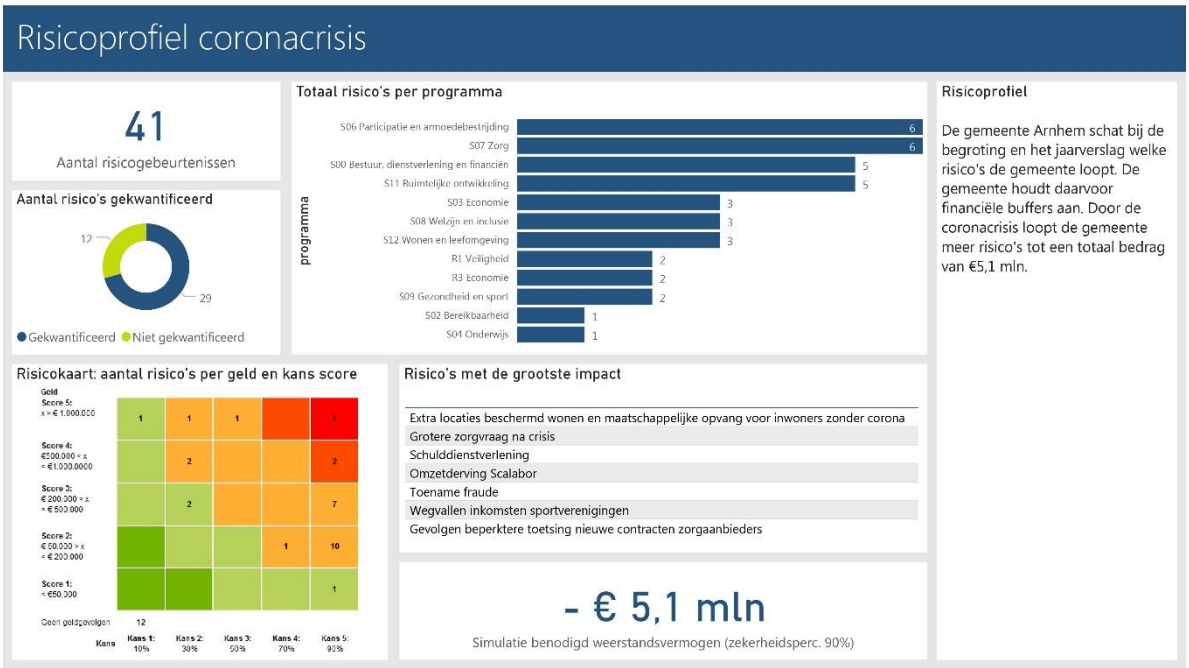
De coronacrisis heeft impact op de gemeentelijke financiën. De impactanalyse zoals opgesteld bij de Perspectiefnota is geactualiseerd. De 'harde' nadelige effecten die tot een overschrijding in onze begroting leiden, zijn in beeld gebracht. We schatten dit in op € 11,3 miljoen in 2020 en € 2,1 miljoen in 2021. Bij deze inschatting is uitgegaan van een duur van de beperkende maatregelen van 6 maanden. Dat is het uitgangspunt, maar we blijven monitoren en sturen zo nodig bij. We willen zekerheid bieden, maar zeker ook adaptief blijven. De impactanalyse sluit nauw aan bij het scenario van de basisraming van het CPB van 17 juni.

Ook is in beeld gebracht welke compensatie vanuit het Rijk en de provincie wordt ontvangen. In de komende periode wordt meer duidelijk over de nog te verwachten compensatie van het Rijk (voor de periode na 1 juni en voor beleidsvelden waarop nog geen compensatie is toegekend). Vooralsnog schatten we in dat de totale compensatie vanuit het

Rijk ruim € 9 miljoen bedraagt. Het Rijk dempt daarmee de impact van de gevolgen voor de gemeenten. Vóór de coronacrisis zijn de financiën van de gemeenten en ook van de gemeente Arnhem verslechterd door de toename van de kosten van zorg.

Niet op alle beleidsvelden worden nadelige effecten voor de begroting verwacht, maar we hebben wel een risico opgenomen in het risicoprofiel. Daarmee stijgt het risicoprofiel met ruim € 5 miljoen. Van de 41 risico's zijn er 12 nog niet gekwantificeerd. In de aanloop naar de begroting 2021 zullen waar nodig de risico-inschattingen nog worden geactualiseerd. In onderstaande figuur is het risicoprofiel in beeld gebracht en zijn ook de belangrijkste risico's genoemd:

1.2 Arnhemse aanpak coronacrisis

De impact van de coronacrisis noopt tot een duidelijke aanpak. In Arnhem hebben steeds de volgende uitgangspunten een rol gespeeld:

- We hebben oog voor kwetsbare groepen en de ondernemers in de stad.
- We willen onze stedelijke infrastructuur overeind houden.
- We zijn altijd in verbinding met de stad.

1.2.1 Doen wat direct nodig is voor onze Arnhemmers

Onze directe prioriteit is de gezondheid en veiligheid van onze inwoners. Onze crisisorganisatie en handhavingsstrategie zijn er op gericht om grootschalige coronabesmetting te voorkomen. We zorgen ervoor dat mensen de zorg krijgen die ze nodig hebben. Het Rijk nam vele besluiten die wij voortvarend doorvertaald hebben naar onze lokale situatie. Wij vragen veel van onze inwoners, instellingen en bedrijven. Voortdurend doen wij een beroep op eigen verantwoordelijkheid van de samenleving. We zijn er trots op hoe daar invulling aan is gegeven. Het is grotendeels aan de inwoners te danken dat we ons nu in fase bevinden waarin we stap voor stap ons normale leven hervinden.

1.2.2 Waar mogelijk en nodig een Arnhemse invulling hanteren die verschil maakt

Onze houding als het gaat om het vertalen van de landelijke regelingen is als volgt: met een zo passend mogelijke Arnhemse invulling. De afgelopen tijd hebben we daarbij ook steeds gezocht naar manieren om het verschil te maken. Met creativiteit, snelheid en aandacht. Als initiatiefnemer, financier, pleitbezorger, verbinder of anderszins. In afgelopen tijd resulteerde dit in elk geval in een Arnhemse invulling van maatregelen. Zo stelden we laptops beschikbaar aan kinderen in kwetsbare gezinnen voor onderwijs op afstand, gingen we met onze handhavers, politie, omgevingsdienst, Breng en jongeren een handhavingsamenwerking aan, ondersteunden we sportverenigingen, continueerden we subsidies met afspraken over alternatieve invulling zodat onze infrastructuur op orde bleef (ook in de zorg), deden we mee in een initiatief van samenwerkende hulporganisaties en in nauw overleg met Stichting Ondernemersfonds Arnhem lanceerden we een noodfonds voor (collectieven van) ondernemers met ideeën die de economische structuur overeind houden.[1]

Terwijl we ons voorbereidden op de stap voorwaarts, namen we ondertussen aanvullende, toekomstgerichte maatregelen: we verruimden de mogelijkheden voor de horecaterrassen, er kwam een loket dat ondernemers helpt met de coronaregels en we hebben acties ondernemen om ondernemerschap te behouden, en we hebben ingezet op snel nieuw werk voor Arnhemmers die hun baan kwijt raakten.

[1] Zie voor een overzicht van de ruim honderd maatregelen die ons college al genomen heeft de Raadsbrief "Arnhemse aanpak: de weg vooruit" d.d. 02-06-2020.

1.2.3 In verbinding met de stad

In onze aanpak van de coronacrisis stonden we nooit alleen, maar juist altijd in verbinding. We hielden de vinger aan de pols in het onderwijs en de zorg, gingen in gesprek met mantelzorgers en staan in nauw contact met verenigingen, culturele instellingen, ondernemers en ondernemersverenigingen. De afgelopen weken zijn contacten in de stad geïntensiveerd. Het beeld is diffuus: sommigen zijn hard geraakt, anderen in veel mindere of andere mate. De coronacrisis leidde ook tot positieve ontwikkelingen. Er kwam veel creativiteit los in de stad, en ook werden samenwerkingsvormen verdiept, verbreed en verstevigd door de 'crisismentaliteit'. Dat willen we graag vasthouden.

1.2.4 Aanpak voor middellange en lange termijn is nu nodig

Gezien de grote impact van de coronacrisis, zijn onze ruim 100 korte termijn maatregelen en acties noodzakelijk geweest, maar op zichzelf onvoldoende voor de lange termijn. Bovendien is veel onzeker, en zien we dat die onzekerheid zijn neerslag heeft in de stad. Wij willen daarom juist nu voor zekerheid en duidelijkheid zorgen, en daarmee het goede voorbeeld geven. Het college heeft daarom bij de Perspectiefnota besloten om een onderzoek uit te laten voeren naar de bestemmingsreserves in de zoektocht naar financiële ruimte, om van extra betekenis te zijn voor de stad. Extra financiële ruimte stelt ons in staat om een herstel- en versterkingspakket vorm te geven, die een herstelagenda biedt voor de stad, zijn ondernemers en inwoners.

2. Ons herstel- en versterkingspakket

We hebben financiële ruimte gezocht om gericht een aantal herstel- en versterkingsinvesteringen mogelijk te maken die de te verwachten effecten van de coronacrisis kunnen verzachten, vermijden of zelfs tegengaan. Waar innovatie en investeringen dreigen weg te vallen, kiezen wij ervoor om ze juist nu te doen. Investeringen die effect hebben in de sectoren die getroffen zijn, en voor de inwoners en ondernemers die door de coronacrisis worden getroffen.[2] Omdat de middelen van een gemeente beperkt zijn, kiezen we er juist steeds voor om die maatregelen te nemen die elkaar versterken, of voor een veelvoudig vermeerderingseffect zorgen. Daarnaast investeren we steeds in dat wat ons al sterk maakt. We doen dat langs vier pijlers:

Anticyclisch investeren	**Investeren in een sociaal sterke stad**	**Investeren in een leefbare en groene stad**	**Versterken en vernieuwen**
+€5,25 miljoen[3]	+€8,29 miljoen	+€3,08 miljoen	+€2,7 miljoen
We investeren in de stad om nu het verschil te maken voor het herstel én de grote opgaven in de belangrijke transities in onze stad door juist nu anticyclische investeringen te doen in de belangrijke transities van onze stad.	We beschermen werkgelegenheid en de meest kwetsbare groepen door te investeren in een sociaal sterke stad.	We houden onze stad aantrekkelijk en maken hem een nog mooiere plek om te wonen door te investeren in een leefbare en groene stad.	We investeren in innovatie, ons verdienvermogen als stad en dat wat ons allen bindt, door te kiezen voor versterken en vernieuwen.

[2] Hiermee geven wij eveneens uitvoering aan de aangenomen motie "Corona vergroot kloof tussen arm en rijk, gemeente moet die kloof verkleinen".
[3] Dit zijn met name kapitaallasten, die een veelvoud aan investeringen mogelijk maken.

2.1 Anticyclisch investeren

De coronacrisis brengt economisch zwaar weer met zich mee. Hierdoor ontstaat het risico dat er minder wordt geïnvesteerd in innovatie en de belangrijke transities zoals de energietransitie, circulaire economie, maar ook de woningbouwopgave. Hoewel de investeringsinstrumenten van een gemeente vaak beperkt zijn, geeft anticyclisch investeren ons nu direct de mogelijkheid om tegen de stroming in voor lokaal positief economisch effect te zorgen. Het anticyclisch inzetten van de gemeentelijke begroting komt erop neer dat in een periode van onderbesteding de overheid zijn eigen uitgaven vergroot. We maken hierbij de keuze om te investeren in de grote transities die in het verschiet liggen. Deze opgaven worden gedeeld door provincie, Rijk en Europa en geven ons de mogelijkheid om middels cofinanciering het investeringsvolume te vergroten. Het potentieel aan investeringen in de stad als het gaat om wonen, leefomgeving, mobiliteit, energie en klimaat die mogelijk geïntensiveerd en versneld kunnen worden bedraagt in de komende jaren meer dan 300 miljoen euro.

Investeren in de kracht en de toekomst van onze stad

Als het gaat om anticyclisch investeren, maken we dus een bewuste inhoudelijke keuze: we investeren in de kracht en de toekomst van onze stad, juist nu omdat een risico op het wegvallen van investeringen ontstaat. Daarom investeren we daar waar het bijdraagt aan de grote transities en de opgaven die daar bij horen zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Zo gaan we de effecten van de crisis niet alleen proactief te lijf, maar kiezen we ook voor oplossingen die onze stad meer klaarmaken voor de toekomst, en voor nieuwe kansen zorgen.

Investeren in de kracht van onze stad betekent daarbij dat we zoveel mogelijk aansluiten bij het sterke economische profiel van Arnhem en de regio: met bedrijven op het terrein van energie, energieopslag en duurzame elektriciteit. We gaan voor duurzaam, sociaal en lokaal. We zoeken daarin versterking van de werkgelegenheid in onze stad en regio, en een gerichte toeleiding naar banen voor Arnhemmers met minder kansen op de arbeidsmarkt.

En we doen het niet alleen. Daarin zit de multiplierkracht van onze investeringen. We zoeken bij voorkeur aansluiting op andere, reeds bestaande agenda's en samenwerkingen, om zo een zichzelf versterkend effect te creëren. Door een bijdrage te leveren aan de cofinanciering van voorgenomen investeringen van anderen. We denken daarbij aan de woondeal, de groene metropoolregio en de verstedelijkingsstrategie. Hierbij worden door gezamenlijke overheden de opgaven van de komende jaren bepaald. We vergroten daarvoor ook de plancapaciteit, om het investeren zo veel mogelijk te kunnen versnellen.

In de Arnhemse Begroting wordt voor deze herstelagenda opgeteld over de jaren 2021 tot en met 2024 een bedrag van bijna € 20 miljoen in de exploitatie vrijgemaakt. Voor een deel zijn dat ook de kapitaallasten waarmee in de jaren 2021 tot en met 2024 voor een fors bedrag aan investeringen kan worden gedaan. Indien voor nieuwe investeringen binnen de kaders van deze pijler anticyclisch investeren gekozen wordt om voor de periode van 3 jaar de marktrente te gebruiken, kan met de opgenomen kapitaallasten voor ruim € 13 miljoen geïnvesteerd worden (bij deze berekening is uitgegaan van een gemiddelde afschrijvingstermijn van 15 jaar). Bij medefinanciering kan dit een veelvoud worden.

We zien twee categorieën van investeringsmogelijkheden:

1. Investeringen die we in de toekomst sowieso moeten doen, maar nu alvast naar voren halen.
2. Ontwikkelingen in de stad die naar voren kunnen worden gehaald, door er vanuit ons in te investeren en daarbij combinaties te maken met andere overheidsagenda's.

2020: Wat we nu al extra doen (*ingezet in reactie op coronacrisis*)[4]
• Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station. • Groot onderhoud asfalt Velperplein. • Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt. • Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid. • Diverse kleine werkzaamheden centrum. • Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg. • Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven). • Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o. • Voorbereiding uitvoering Olympusgebied. • Extra werkzaamheden Station Velperpoort.

2020: Wat we nog meer gaan doen (*korte termijn*)
• We maken een lobby-agenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden.

2021-2024: Wat we verder gaan doen (*middellange en lange termijn*)
We denken aan projecten[5] zoals: • Het versnellen van het realiseren van woningbouw in Schuytgraaf. • Investeren in de HOV-lijn Arnhem-Zevenaar via de Westervoortsedijk. • Duurzame mobiliteitshubs, zoals de Rozetgarage. • Het vergroenen en klimaatadaptief maken van het Croydonplein en omgeving (Kronenburg). • Het vergoenen en klimaatadaptief maken van de Van Muylwijkstraat. • Het opknappen van het Gele Rijdersplein. • Het verduurzamen van bedrijfsterreinen. • *En andere projecten en investeringen die passen bij onze uitgangspunten voor anticyclisch investeren.*

Jaar	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrag	-	1.000.000	1.350.000	1.550.000	1.350.000

Beoogd effect korte en lange termijn:
+ Bevorderen werkgelegenheid
+ Energietransitie versnellen
+ Verduurzamen
+ Leefbaarder maken van de stad

[4] De opsomming is niet volledig maar geeft een beeld van de acties die reeds in gang zijn gezet.
[5] Daar waar nog raadsbesluiten nodig zijn, zullen wij daarvoor voorstellen aan de raad doen.

2.2 Investeren in een sociaal sterke stad

De coronacrisis heeft een grote sociaaleconomische en sociaalmaatschappelijke impact op onze stad. Veel Arnhemmers raakten hun baan kwijt, en zien zich plotseling geconfronteerd met een grote inkomensdaling en zorgen over de toekomst. Ondermens maken zich zorgen om het voortbestaan van hun bedrijf, of hebben zelfs te maken met een faillissement. Kwetsbare groepen in de stad hebben in het bijzonder onze aandacht. Daarom doen we een aantal investeringen om onze stad sociaal sterk te houden en werkgelegenheid te behouden.

2020: Wat we nu al extra doen (*ingezet in reactie op coronacrisis*)

- Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven.
- Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem.
- De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start.
- Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds.
- We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk.
- We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector.
- We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt.
- We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden.
- We versnellen de regionale uitvoering van social return.
- In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang is.

2020: Wat we nog meer gaan doen (*korte termijn*)

- We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm.
- Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen.
- In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren.

2021-2024: Wat we verder gaan doen (*middellange en lange termijn*)

- Investeren in werk.
- Schulden voorkomen.
- Extra compensatie voor gezinnen in langdurige armoede.
- Pilot: ondersteuning op maat armoedeval.
- Van opvang naar wonen.
- Prenatale zorg.

Beoogd effect korte en lange termijn:
+ Beschermen kwetsbare groepen
+ Bevorderen werkgelegenheid
+ Matching vacatures
+ Voorkomen van schulden

Investeren in werk

Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is in de volle breedte een belangrijke missie van dit college. De coronacrisis zet door productie-uitval en economische neergang in bepaalde sectoren de werkgelegenheid in onze stad ernstig onder druk. Daarom gaan we extra investeren in werk, werk, en nog eens werk. We zoeken daarbij naar aansluiting bij lokale werkgevers en opgaven in de regio. Dat doen we langs vijf lijnen:

1. Extra ondersteuning, scholing, begeleiding en coaching aan Arnhemmers die hun baan kwijtraakten.
2. Extra (snelle) korte termijn-inzet voor risicogroepen, zoals zelfstandige ondernemers, jongeren en statushouders.
3. Een pilot tijdelijk semipubliek werkgeverschap als overbrugging om te kunnen investeren in personeel, waarmee werkgelegenheid behouden blijft.
4. Ondersteuning werkgevers om mensen die al langer aan de kant staan een kans te geven.
5. Langdurige begeleiding van de groep Arnhemmers die niet makkelijk zelfstandig aan de slag komt, zoals jongeren in het speciaal onderwijs, om hen de mogelijkheid te bieden om duurzaam aan het werk te gaan.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	2.200.000	2.300.000	600.000	600.000

Schulden voorkomen

Landelijk gezien heeft 1 op de 5 huishoudens problematische schulden, waar men niet zelfstandig uit komt. Door de coronacrisis is het risico dat dit verder toeneemt, zelfs naar 1 op de 3 huishoudens. Voor Arnhem zou dit een groei betekenen van 15.000 huishoudens met problematische schulden kende naar 25.000 huishoudens. We besteden meer middelen aan preventie, om er zo vroeg mogelijk bij te kunnen zijn. Ook maken we van onze 'vroeg erop af'-methode een 'nog vroeger erop af-methode', door meer partners en signalen te betrekken bij de aanpak, zodat we contact krijgen met Arnhemmers nog voordat er sprake is van problematische schulden, om hen zo goed mogelijk te helpen bij het op orde krijgen van hun financiële huishouding.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	150.000	150.000	150.000	-

Extra compensatie voor gezinnen in langdurige armoede

Voor veel gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, brengt de coronacrisis veel onzekerheid en financiële onrust met zich mee. Met name tweeoudergezinnen met kinderen in het voortgezet onderwijs, hebben vaak te maken met een langdurig tekort, waardoor een zeer kwetsbare situatie ontstaat. Via een individuele inkomenstoeslag voor gezinnen gaan we deze gezinnen extra ondersteunen, zodat ook het risico op verdere schulden kleiner wordt.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	150.000	150.000	150.000	150.000

Pilot: ondersteuning op maat armoedeval (werken moet lonen)

We maken middelen vrij voor een pilot voor de ondersteuning op maat, gericht op tijdelijke extra ondersteuning bij bepaalde levensgebeurtenissen, die soms tot een armoedeval leiden We denken aan maatwerkbudget zodat we extra budget en ruimte hebben om een hoger inkomen bij betaald werk tijdelijk te kunnen garanderen. Dat draagt bij aan activering naar (meer) betaald werk.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	100.000	100.000	-	-

Van opvang naar wonen

Om uitvoering te geven aan de coronamaatregelen en een veilige omgeving te creëren voor daklozen, hebben we in korte tijd creatieve oplossingen gevonden om goede maatschappelijke opvang te blijven bieden. Dat heeft ons laten zien dat er mogelijkheden zijn om de maatschappelijke opvang fundamenteel te verbeteren. Een 'eigen plek' heeft een positieve invloed op daklozen, ze vinden meer rust en kunnen beter nadenken over het weer opbouwen van hun leven. Om aan de coronamaatregelen te kunnen blijven voldoen, is aanpassing van de opvang noodzakelijk. Wanneer we de huidige voorzieningen ombouwen naar een of tweepersoonskamers dan neemt het aantal opvangplekken met 50% af.
In de wetenschap dat een eigen plek van belang is, de noodzaak om de maatschappelijke opvang sowieso langere tijd 'coronaproof' te houden, en met het adagium om maatschappelijke opvang zo veel mogelijk te voorkomen, investeren we in eigen woningen voor daklozen in onze stad. We kiezen voor meer wonen en daarmee minder opvang. Voor jongeren wordt dit extra bekrachtigd door onze deelname aan het landelijk actieprogramma Dak- en Thuisloze jongeren, waarbij de inzet is om geen enkele jongere meer langdurig (langer dan drie maanden) in de opvang of op straat te hebben.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	150.000	150.000	150.000	150.000

Prenatale zorg

Onzekere tijden, economisch en anderszins, kunnen voor extra stress zorgen, zeker bij kwetsbare (aanstaande) ouders en jonge moeders. Daarom kiezen we ervoor om juist nu succesvolle interventies en activiteiten van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden te blijven ondersteunen. Het betreft hier onder andere het programma Stevig ouderschap, het programma Voorzorg en prenatale huisbezoeken.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	120.000	120.000	120.000	120.000

2.3 Investeren in een leefbare en groene stad

Arnhem is niet alleen een stad waar je graag wil zijn, je wil er ook graag wonen. Dat komt mede door al het prachtig groen dat onze stad kent. Tijdens de zwaarste beperkende maatregelen die we in de eerste weken van de coronacrisis gekend hebben, was al dat groen en die mooie buitenruimte een grote uitkomst. De openbare ruimte gaf ons letterlijk de ruimte om te ademen in een angstige tijd. Die aantrekkingskracht van de stad, en het plezier dat het ons brengt, is uniek - en daar willen we extra in investeren, en de investeringen van anderen versterken.

2020: Wat we nu al extra doen (*ingezet in reactie op coronacrisis*)
• Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning. • Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio. • We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben).

2020: Wat we nog meer gaan doen (*korte termijn*)
• Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners • Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden. • Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin. • Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober. • We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd (en binnen de RIVM-maatregelen passen). • Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren.

2021-2024: Wat we verder gaan doen (*middellange en lange termijn*)
• Investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte. • Handhaving, veiligheid en ondermijning.

Beoogd effect korte en lange termijn:
+ Bevorderen leefbaarheid
+ Verduurzamen
+ Bevorderen werkgelegenheid
+ Bevorderen aantrekkelijkheid van de stad

Investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte

Hoe mooi onze stad ook is, in toenemende mate wordt geconstateerd dat de kwaliteit van de leefomgeving in sommige delen van de stad onder grotere druk komt te staan. Een schone en groene buurt, waarin de openbare ruimte heel en op niveau is, draagt in positieve zin bij aan leefbaarheid én veiligheid, aan een prettige en gezonde woonomgeving.

Naast het op basisniveau houden van de openbare ruimte is het daarom gewenst om extra in te zetten op probleemgebieden, sleetse plekken binnen wijken en buurten en belangrijke corridors of *hot spots*. We willen kansen kunnen benutten om de openbare ruimte blijvend te verbeteren in gebieden waar we aan de slag gaan in het kader van de woondeal, klimaatadaptatie en de energietransitie.

Niet alleen structurele investeringen in de kwaliteit van de openbare ruimte maken onze stad mooier, maar ook tijdelijke kunst en groen in de openbare ruimte maken Arnhem aantrekkelijker. Ook daar maken we geld voor vrij.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	40.000	390.000	350.000	350.000	350.000

Handhaving, veiligheid en ondermijning

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor de ontwikkeling van de stad. In de afgelopen maanden hebben onze handhavers een belangrijke rol vervuld in het naleven en handhaven van de coronamaatregelen. We hebben de capaciteit kunnen uitbreiden door slim gebruik te maken van alternatieve inzet van ons jongerenwerk en ook de Omgevingsdienst heeft veel werk verricht. Toch heeft de afgelopen tijd veel gevraagd van onze handhavingsorganisatie en werd de kwetsbaarheid ervan zichtbaar en voelbaar. De aanvullende inzet kan niet worden gecontinueerd, terwijl de druk op en roep om handhaving niet zal verminderen, mede gezien de aanvullende beleidsvelden die een beroep doen op handhaving, denk daarbij aan het tegengaan van seksuele intimidatie.
Daarnaast moeten we alert zijn op ongewenste vormen van georganiseerde criminaliteit in de stad. Op verschillende niveaus ontvangen wij signalen dat ondernemers in nood geraakt door de coronacrisis, extra vatbaar zijn voor financiële ondersteuning van malafide bedrijven en personen. We zijn hier met diverse partners hard op aan het werk om tijdig signalen op te vangen en daar ook daadkrachtig op te acteren. De coronacrisis mag niet als effect hebben dat criminelen extra grip krijgen op onze stad. Daarom zetten wij als gemeentebestuur naast de strafrechtketen extra middelen in om georganiseerde criminaliteit (ondermijning) tegen te gaan. Dit doen we bijvoorbeeld door onze inzet in het kader van de Wet Bibob op kwalitatief hoogwaardig niveau te organiseren.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	400.000	400.000	400.000	400.000

2.4 Versterken en vernieuwen

Een investering in innovatie en vernieuwing is een investering in de toekomst van onze stad. Het zorgt voor nieuwe kansen en mogelijkheden, en is een investering in het verdienvermogen van de stad. Naast innoveren en vernieuwen, loont het ook om te investeren in dat wat je sterk en uniek maakt, maar je al 'in huis' hebt.

2020: Wat we nu al extra doen (*ingezet in reactie op coronacrisis*)
• In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan.

2020: Wat we nog meer gaan doen (*korte termijn*)
• Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar).

2021-2024: Wat we verder gaan doen (*middellange en lange termijn*)
• Energy Innovatieprogramma en Innovatielab. • Versterken verhaal Slag om Arnhem.

Beoogd effect:
+ Vergroten bedrijvigheid
+ Versterken innovatie
+ Bevorderen werkgelegenheid
+ Bevorderen aantrekkelijkheid van de stad

Energy Innovatieprogramma en Innovatielab

Provincie Gelderland, gemeente Arnhem, Industriepark Kleefse Waard en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen hebben samen een businesscase gemaakt voor een meerjarig energie-innovatie programma en -lab. Het doel is een schaalsprong in de impact van Arnhem c.q. onze regio op de economie en de energietransitie. Het initiatief bestaat uit twee componenten die elkaar versterken:

1. een meerjarig *Energy Innovatieprogramma* op onderwerpen en technologie waar Arnhem c.q. de regio sterk in is: waterstof- en brandstofceltechnologie, decentrale energieopslag en -infrastructuur en ICT technologie voor slimme energienetten. Dit wordt gevuld door de TU Delft, lectoraten en studenten van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen, ROC's en het bedrijfsleven. Eén van de onderdelen: toepassen van Arnhemse c.q. regionale innovatietechnologie in de eigen Arnhemse en regionale energietransitiepraktijk.
2. een *Energy Innovatielab*: een fysieke plek waar alle betrokken onderzoeks-, onderwijs- en innovatiepartners uit het voornoemde programma elkaar makkelijk kunnen vinden en beter kunnen samenwerken vanuit gedeelde laboratoriumfaciliteiten voor test- en ontwikkelwerk, gecombineerde leer/werkplekken, bedrijfsruimten en vergaderfaciliteiten, inclusief universitaire dependance.

Jaar	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrag	-	1.150.000	150.000	150.000	150.000

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Samen met de stad, ander overheden, bedrijven en organisaties, ontwikkelt de gemeente allerlei strategische agenda's om de kansen van onze stad, onze inwoners en bedrijven te vergroten, en potentiële investeringen binnen te halen of te vermeerderen. Denk bijvoorbeeld aan de Economische agenda van Arnhem, of onze agenda's als het gaat klimaatadaptatie, groen in de wijken, of de woondeal. Om deze agenda's en daarmee de kansen voor Arnhem te versnellen, investeren we nog dit jaar € 200.000, - extra in het versterken hiervan.

Het versterken van de agenda's doen we niet alleen. Dit doen we met andere overheden bij bijvoorbeeld de woondeal en verstedelijkingsstrategie, maar zeker ook met Arnhemmers en Arnhemse ondernemers. Om te zorgen dat alle investeringen ook goed een plek vinden in onze stad investeren wij in het versterken van onze agenda's door deze uit te werken met onze lokale partners, inwoners en bedrijven.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	200.000	-	-	-	-

Versterken verhaal Slag om Arnhem

Herdenken is onlosmakelijk verbonden met onze stad. Het is de Slag om Arnhem, het verhaal van de brug te ver, de enorme impact van dit kantelpunt in de geschiedenis, dat onze inwoners en de regio verbindt. Operatie Market Garden was van zulk groot belang in de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, dat de term 'Nationale Airborneherdenking' niet zou misstaan. Het maakt ons uniek, en het gaat hier om zoveel meer dan alleen herdenken. De herdenkingsactiviteiten hebben een grote aantrekkingskracht op bezoekers uit het binnen- en buitenland, en zijn van grote betekenis voor de hele regio. Niet alleen in september, maar gedurende het hele jaar. Om de kansen die dit biedt voor toerisme en bedrijvigheid verder te benutten, willen we investeren in de herdenking om dit structureel te versterken, de breedte van het programma in de stad (zoals in het onderwijs) te borgen en ruimte te maken voor vernieuwing in de Airborneherdenking.

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag	-	225.000	225.000	225.000	225.000